

II
НЕКОЛИКО НОВИХ ДОКУМЕНАТА
ОД 1743 ДО 1834 ГОДИНЕ

1947 године откупила је Управа Народног музеја на Цетињу два оригинална документа од Мила Поповића, занатлије из Никшића, а 1948 године 15 докумената од Сава Ј. Радоњића, пензионера из Котора и директног потомка црногорских гувернадура. Писмо од 20 новембра 1785 године (број 8) вјерујем да може бити концепт, а осталих четрнаест докумената су оригинали. Сва та документа су врло корисна за проучавање историје Црне Горе, те сам их исписао и припремио за штампу. Неколика документа немају датума, али сам покушао да иста бар приближно датирам. О свима ћу документима дати кратка објашњења, а сада напомињем само то, да су документи од броја 1 до закључно 15 откупљени од Радоњића, а бројеви 16 и 17 од Поповића.

Из писма патријарха Атанасија видимо, да је крајем 1748 године био у Црној Гори. Са Његуша патријарх је дошао на Цетиње. То је било 1 јануара 1749 године, а 2 јануара патријарх је својеручно забиљежио своје бављење на Цетињу (Марко Драговић: Крусољ Књаза и Господара Црногорскога Ивана Црнојевића, Цетиње 1885, 33-34). У Цетињском летопису забиљежено је његово бављење у Црној Гори, али се не помиње његов долазак на Његуше. Тај запис гласи: „Ва лето Христово 1749 приде патријарх сербски Атанасије ва Чернују Гору: на Рождество Христово би у Махине, из Махина под Лаством, испод Ластве на Стањевиће, с Стањевићах на Цетиње на Васиљев дан. И даде му владика Сава митру једну од три које бјеше донно из Москве владика Данило, а приђе бјеше да (о) једну владика Данило Арсенију патријарху: то до сад двије у Пећ пођоше из цетинскога манастира разорена“. (Ibidem, 6—7). Ја сам увјерен да је српски патријарх Атанасије на овоме путу увидио важност Црне Горе за борбу противу Турака и ослобођење српскога народа испод турске власти, па је тога ради 22 августа 1750 године рукоположио енергичнога Василију Петровића за митрополита и дао му титулу „екзарх (патријархов изасланик са трајном функцијом — Р. Д.) Свјатјејшого трона пексаго Патријаршији славено-србскија“, наређујући чак и то, да митрополит Василије има бити свуда приман и поштован „јакo лице наше патријаршеекоје“.

дајући му уз то и власт и благослов да може „молитви читати и благо-словеније преподавати . . . во свјех епархијах Патријаршества наше-го“ (Симеон Милутиновић: Историја Црне Горе, Београд 1835, 79—80). Када напоменем, да је патријарх Арсеније III Црнојевић био на Цетињу 1689 године, а патријарх Мојсије 1719 године, онда се сигурно може тврдити, да српски патријарси нијесу овако често долазили на Цетиње само ради црквених послова.

Писмо Катарине Радоњић из Петрограда интересантно је као врло ријетко породично писмо из средине XVIII вијека. Оно је важно и за историју, јер се из њега утврђује тачан дан смрти гувернадуре Станислава Радоњића, који је до сада могао бити само приближно утврђен (уп. *Записи XXIII*, 25).

Књаз Долгоруков био је 1769 године у Црној Гори као изасланик руске царице, да би увјерио Црногорце да Шћепан Мали није руски цар Петар III. Ја мислим да се он потписао „Принц“ само тога ради, што је нашао у Црној Гори много народних главара са титулом „кнез“ или „књаз“, па је хтио да се од њих разликује. О експедицији књаза Долгорукова постоји посебан дневник, који је на српски превео Љубомир Стојановић (Чупићева *Годишњица* књига XI, 1889, стр. 296—340).

Писмо карловачког митрополита гувернадуру Радоњићу од 14 октобра 1784 године објавио је давно руски научник Александров („Материјалъ и нѣкоторыя изслѣдованія по исторіи Черногоря“, Казань 1897, 54—56) и каже да га је преписао са *оригинала*, који се чува у архиви Земаљског музеја у Сарајеву. То је, међутим, морао бити неки *препис*, јер је овај откупљени докуменат *оригинал*. Како је данас тешко доћи до књиге професора Александра, а писмо је важно за биографију Петра I, то га ипак објављујем у цјелости.

Два недатирана писма Махмут паше Бушатлије (бројеви 5 и 6) мислим да су из првих мјесеци 1785 године, јер у писму гувернадуру Јовану Радоњићу Махмут паша пише: „... ето ме на вас са свим Арнаутлакѣм по *Бурђевудне* ка двије *неђеље* дана . . .“, а Махмут паша је освојио Цетиње у јуну 1785 г. У томе Махмут пашином писму налазе се и ове карактеристичне ријечи, на које треба скренути пажњу: „*А ви (тј. Црногорци — Р. Д.) нијесте сада теке цару на хилу (неправду, превару — Р. Д.), но сте ви откако је та(ј) ками наста били на хилу и цару и већлима (заступницима, пуномоћницима — Р. Д.) царевијема . . .*“ — Поп Мило, коме је упућено друго Махмут пашино писмо, мислим да је Мартиновић (уп. *Глас LXXVI*, 145).

Почетком октобра 1785 г. писао је митрополит Петар I гувернадуру Радоњићу једно писмо из Русије, у коме је ријеч о турском освојењу Цетиња у јуну мјесецу 1785 г. Датум је прилично изблиједио, али рачунам да ће писмо најприје бити од 3 октобра. О томе турском нападу објављено је доста података у *Гласу LXXVI*, *Споменику LXXXVII* итд.

Писмо од 20 новембра 1785 г. адресирано је „гувернадуру“ Мојсију Пламенцу, но то мора бити омашка, а можда му је и намјерно

дата та титула као црногорском делегату. Мојсије Пламенац био је међутим само *сердар*. Да би се Пламенац и гувернадур Радоњић ипак разликовали, за Радоњића је написано да је „врховни губернатор“. Карактеристичан је додатак на писму испод датума „код развалина“, што је доиста тачно, јер је то писмо послато само неколико мјесеца послје Бушатлијиног освајања Цетиња и рушења цетињског манастира.

На писму Цафер паше Ченгића гувернадур Радоњићу нема године, већ само дан и мјесец (13 фебруара). Мислим да ово писмо може бити из 1786 године, јер рачунам да се на Махмут пашин напад из 1785 године односе Цаферове ријечи: „... и за вашу муку писали см(о) честитому цару, како вам је зулум учинио без царава фермана и без његове заповиједи...“

Недатирано писмо Филипа Вукасовића и Николе Бернета нижњим главарима може бити само од средине априла до почетка јуна 1788 године, јер је аустриско изасланство са мајором Филипом Вукасовићем на челу дошло у Црну Гору у априлу 1788 г. (Д-р В. Ђорђевић: Црна Гора и Аустрија у XVIII веку, Београд 1912, 76—77), а члан његове мисије капетан Лудвик Пернет погинуо је 9 јуна те године (Д. Милаковић: Историја Црне Горе, Задар 1856, 186). Капетан Лудвик Пернет сигурно се намјерно називао — *Никола*.

Дугогодишњи црногорски гувернадур Јоко (Јован) Радоњић умро је 1802 године. Тачан датум његове смрти није ми познат. Знамо из докумената да је умро прије 3 септембра те године (*Записи XXIII*, 92), док ме један од његових потомака (Саво Ј. Радоњић) обавијестио, да је умро 8 јула 1802 г. Из његовог оригиналног тестамената, писаног 4 јануара 1802, види се доиста да је 2 маја те године био јако болестан, јер није могао својеручно допунити свој тестаменат са неколико ретка, већ је за то молио његошког сердара Јова Петровића.

Из времена гувернадуре Вука (Вуколаја) Радоњића су пет докумената. Вуко је изабран за гувернадур у мају 1804 г. (*Записи XXIII*, 92), а до тада је био вршилац дужности гувернадуре — „прављашчи должност Губернатора“ (*Записи XXII*, 240 и *XXIII*, 92). Два документа су од 21 јануара 1814 и оба су на италијанском језику, те их добротом једног познаваоца италијанског језика доносим у српском преводу. Они су везани за Централну комисију, коју су основали Црногорци и Бокељи на скупштини у Доброти 29 октобра 1813 г., када су донијели овај закључак: „Двије програничне провинције Црна Гора и Бока закљичу се узајамно Господом Богом, да ће бити вјерне и свагда у сваком случају и догађају остати уједно састављене“ (Милаковић: *Op. cit.*, 306). У оба документа секретар Комисије Франц Лијепопици за гувернадур Вука пише „L u c a Radonich“. Ово може бити нека случајна омашка секретара Лијепопици, ма да тешко вјерујем да он није знао гувернадурово име. Но не може бити сумње у аутентичност докумената, јер је на истима оригинални потпис митрополита Петра I Петровића.

Из докумената од 8 септембра 1821 и 2 маја 1823 године дијело се виде тешкоће са којима се борио митрополит Петар I умирујући завађена црногорска племена и брига коју је поклањао пограничним црногорским племенима. То се види и из претпоследњег, недатираног, писма слушком капетану Међикукићу. Немам могућности да поуздано датирам ово писмо, али претпостављам да може бити из 1818 године. Можда митрополит Петар I мисли баш на „искуп“ Катунске Нахије о коме је ријеч у овоме недатираном писму, када пише 29 септембра 1818 г. катунским главарима и Катуњанима за њихова обећања која су дали „на обшти састанак ваш на Теклиће, минушега августа двадесет девети дан“ (Д. Вуксан: Посланице митрополита Петра I, Цетиње 1935, 123; уп. и стр. 118—127). — Ова три писма значајна су и тога ради, што се у њима за митрополита Петра I неколика пута каже „Господар Митрополит“ и „по заповиједи Господаревој“, из чега излази да се неоправдано љутио Иларион Руварац на сувремене му „цетињске писце“, што су црногорске митрополите звали „владикама и господарима Црне Горе“. (Монпеггина, Земун 1899, 136).

Последње писмо је од 26 децембра 1834 године. Оно је упућено Његошу од руског митрополита Серафима, а одговор је на Његошево писмо од 8 новембра исте године. Његош је, као што је познато, 18 октобра 1834 г. штампаним „објављенијем“ обавијестио свој народ о томе, да је тога дана био отворен гроб његовог претходника Петра I и да је нађено „цјелокупно и свето тијело доброга и светога Архипастира нашега“ (Д. Вуксан: Писма Петра Петровића Његоша, Београд 1940, 155), а 8 новембра Његош је о томе извјестио и новгородског и петроградског митрополита Серафима, молећи га за савјет, како се у оваквом случају има управљати (Д. Вуксан: *Op. cit.*, 159. На то Његошево писмо одговорио је митрополит Серафим поменутиим писмом од 26 децембра исте године, које овдје објављујем. Ма да је то писмо било „повјерљиво“ и ма да је природно било да се најбрижљивије чува у бившој пробраној црногорској државној архиви код краља Николе, оно се неким чудним случајем нашло у Никшићу, те је похвално од никшићког занатлије Поповића што га је до данас сачувао и уступио Народном музеју, заједно са преходним недатираним писмом. Морам напоменути и то, да није чудо што је петроградски митрополит препоручивао Његошу компликовану процедуру и многобројне доказе за канонизацију митрополита Петра I, јер је то био онај исти црногорски митрополит, који је 1785 године протјеран из Русије, а кога је Свети правителствујушти всеросијски синод руски звао 16 октобра 1803 године „пред свој суд“ и пријетио му, да ће га у случају недоласка „одлучити од цркве“ и позвати Црногорце да изаберу „другога достојнијега пастира и да га пошаљу у Петер-Бург, да га завладичимо“ (М. Медковић: Позјестница Црне Горе, Земун 1850, 139—141). Писмо митрополита Серафима дјелимично је иструнуло од влаге, те тај иструнули текст нијесам могао у цјелости попунити. Ово писмо штампам вјерно руском оригиналу, док сам сва друга писма транскрибовао.

Радознали читалац може наћи доста података за објашњење догађаја о којима је ријеч у овдје објављеним писмима из XVIII вијека у дјелима д-ра Владана Ђорђевића, која се односе на то вријеме (*Црна Гора и Аустрија у XVIII веку*, Београд 1912; *Исписи из бечких државних архива — документи за дело „Црна Гора и Аустрија“*, Београд 1913; *Европа и Црна Гора (Црна Гора између Турске, Русије и Млетача у XVIII веку*, Београд 1912; *Црна Гора и Русија (1784—1814)*, Београд 1914).

Ристо Ј. ДРАГИЋЕВИЋ

1) *Патријарх Атанасије Његушина*
28 децембра 1748

Атанасиј м(и)л(остију) Б(о)ж(ијеју) Архиепископ Пекски, всјех Сербов и Българов и всјего Иллирика Патријарх.

(М. п.)*

Умјереније Наше пишет за Б(о)го(м) спасајемо ва Черној Гори избранно и по многих земаљ добро огласито племе Његуши: добро почтеним сердаром, бл(а)городним и добро избранним главаром и васем о Хр(и)сте тџо племенна хр(и)стијаном великим же и малим, обште васем мужескаго пола и женскаго мир и бл(а)го(ло)веније от Х(рис)та Б(о)га са м(о)л(и)твџу нашега архипастирства. Како ви нас са частију примисте и милостињу даровасте и господски испратисте благодарју вашој милости и усердија прошу у Г(оспо)да Б(о)га и јего Преч(и)стеј Б(о)го Матере да будет васакоје бл(а)гополучије и плодов земних изобилије пшенице и вина, меда и масла и васакога рода умноженије и здравија доброга и на враги свјетлија побједи, најпаче Ц(а)рствија Н(е)б(е)снаго сподобити се м(о)л(и)твџама прчистије Б(о)г(о)р(о)д(и)ци и с(в)тих србских прос(в)етителеј Симеона и с(в)етитеља Савви и Арсенија и васех с(в)тих србских. Обаче послушате наше ученије: прво да у љубави живите, старјејшије да слушате, почаст један другому наносите, да будете у својеј земљи први посад како сте досад. И ми имамо ваше добро и поштење пронијет и с вама се похвалит по свијех Јепархиах нашије доховније власти србскије земљи. Прочеје бл(а)годат Б(о)ж(и)а буди со васем вами, амин.

1748, Дек(ембрија) 28.

2) *Катарина Радовић својој породици*
24 јула 1758

Мојојзи госпођи мајки и брату Вукалу, Јоку малому и стрицу Јову и протопопу Јову и Раду и Нику и Ивану и попу Стијепу и Радонићима свијема и свој мојој браћи моју старицу матер препоручујем и ђецу.

*) Печат видјети код Александрова (Материјалъ..., 40).

Извјестујем ви како здраво дођосмо у Петарбух генварија м(јесе)ца, а у марту м(јесе)цу разбоље се покојни брат наш Стано и болова толико дванајест данах и вољеју Божијеју престаи се истога м(јесе)ца марта 17 дана и нас остави у велику жалост и печал, али што да учинимо: воља је тако Божија била и дома да је био от тога не би утекао. Но ни њега толико не жалим колико сву Церну Гору, зашто да би он жив што не могасмо ни помислит то Черној Гори хоћаше бити, а послје његове смрти злосретњи и несрећни владика Василије, кои и прије и послјед изгуби Церну Гору и подмити безбожнога Вукала Биканова и попа Мојаша Пламенца и попа Прела Бурашковића да га пишу да је заповиједник владика Василије от све Черне Горе и да је покојни губернатур измјеник и да га земља није послала и да пије губернатур и што гођ је просио да је лажно, но њега и њих да је земља послала. А кад виђеше ова го(с)пода што стадоше писат вл(а)д(и)ка Василије и ш њим Вукале Биканов и поп Мојаш и поп Преле одмах рекоше: то људи н(и)јесу(?) ни људима не приличу. И тако за мало асприх продадо(ше) све добро и поштење черногорско и ове овамо немало осрамотише, како ћу ви, акобогда, сама устима казат барзијех данах, зашто полазим одовде барзијех данах. И ово ви дајем на знање: како Вукале Биканов и поп Мојаш и поп Преле одолен поћоше кријућ, а рекоше да су ми подмирили што су били узимали у покојнога брата, и тако остало је у њих троице покојнога брата асприх деведесет и четири цекина, а особливо је остало је (sic!) у Вукала Биканова двадест и пет цекина; радите и скужат докле им је то у руке, послано је земљи по њима двије хиљаде цекинах и три медаље веље.

Мајко, да ти је препоручена Гордана: разговара ти њу, а она тебе и поздрављам је и поздрављам Новака малога.

Илулја 24 дња
1758 года
у Санпетербурх

И остајем на службу
кћер ваша
Катерина Радонића

3) *Књаз Долгоруков гувернадуру и главарима Катунске Нахије*
20/9 септембра 1769

Јеја Императорскога Величества все Пресветлејше и Самодержице всерусинској и прочаја, и прочаја и прочаја

Генерал Принц Георђије Долгоруков

Благородним Г(оспо)дам Губернатуру, војводам, капетаном и књазом Катунске Нахије.

Заповиједамо и прикажујемо свем вам, што бисте изабрали између вас и здоговором свега народа два чојека Богобојатна и разумна и послали к нами да буду овђе судити све ствари и после кои се могу случити у Церну Гору з другијема главарима кои имаду бити

изабрани од свијех Нахиа за исту ствар. И та два човека да будете их послати к нами од данас до петнајест дана.

И остајемо свех вас с нашоју милостију.

Дато на Цетиње 20/9 Сетембра

1769

Принц Георги Долгоруков

(М п.)*

4) Митрополит карловачки Мојсије Путник гувернадуру Радоњићу
14 октобра 1784

Превосходителњиј,

Особливо мије Високопочтенијејшиј Г(оспо)дин Губернатор!

Дражајшеје В(а)шего Превосходителства јеште под 29-м Октовриа прошадше године из Тријеста на мене отпуштеноје писаније имјех чест из руки сјемо ради рукоположения во Еп(ис)к(о)па пришедшаго Г(осподи)на Архимандрита Петра Петрович(а) са особитим удоволствијем топерв 7-о Септем. текуштега года примити. Ја, колико мене к бл(а)годарности и свагдашњем радостном поминању В(а)шему Превосходителству, онако како и всему ч(ес)тному клеру и славному народу Чернија Гори обвезана признајем за оно обштеје в(а)ше к мојему лицу повјереније ради произведенија реченог Г(осподи)на Архимандрита во Еп(ис)копа в(а)шего; толико с већим усердијем и охотом јесам ову обшту в(а)шу препоруку и молбу к срдцу пријмио и ше бих сам закоснио (SIS!, змашка мјесто *закоснио* - Р.Д.) био праведном зактеванију в(а)шему задовољно учинити толико скорије, будући и от Никожа Цесаро-Краљевскога Величества мојего м(и)л(ос)тивјејшега земледержца на то и заповед и дозвољеније получило сам. Но, будући се Г(осподи)ну избранном Еп(ис)копу из Беча овамо путујући на самој граници карловачкаго хатара несрећа припетила, да је руку десну уломио, зато и нехотећи морало се на совршенно извиданје укваренне руке ожидавати. И, Б(о)гу буди бл(а)годареније, оздравившу Г(осподи)ну Архимандриту јесам бл(а)говоленијем Б(о)жијм и призванијем С(вја)таго Д(у)ха с присутствовавшими Г(осподо)м Архијереи многопоменутого Г(осподи)на Петра Петровича в достоинство Еп(ис)к(о)па 13-о дне сего м(есе)ца обично и по Уставу наше православнија цркве ос(ве)тил, утврдивши јего обичноју архијерејскоју граматоју. Зато и ја јего ових дана отовуда у Отчсвину своју тамо отходјашча Б(о)ж(ије)ју промислу и покрову усердно предавши, В(а)шему Превосходителству постојаннаго здравна, стишна, бл(а)гополучна и противу видими(х) и невидимих

*) Печат у црвеном воску слабо је отиснут, па је немогуће ништа прочитати. Округао је и у пречнику је имао 30 мм. Текст је писала друга рука, а само је потпис руком Долгорукова.

врагов крјепкаго зашчишченија у благости Б(о)жија просим и желим,
с отменитим високопочитанијем остајући
Вашего Превосходителства
В Карловције 14-о Октов.
1784.

Нижакшиј слуга и Богомолец
М. П. *)

5) *Махмут-паша Бушатлија гувернадур Радоњићу*
1785 (?)
(М. п.)*

От мене Махмут паше Беганлије п(оздрав)**) гувернадур Жоанну Радоњићу. А потом сво како ми твоја книга дође и разумјех што ми пишеш и ево како ми пишеш, да ја и моја војска нема кућ ходити на тебе нити има што наћ да добије како снијега и горе (и ти си?)**) река да су лаже латинске и они да лажу на нас у нас и немо слушат лаже латинске и добро знади ја не крећем ову војску ради лажа латинскије, но је крећем с помоћи Божом ради вјер(е) Мухамедове с царвијем ферманом, зашто ви стоите на земљу цареву а идете у Москова и Нијемца те се њима таби чините, а цару сте ха(и)ни. А ви нијесте ка и Млетке и Латини што су по себе, но сте ви на земљу цареву а цару сте хаини — те то тако би(т) не може. А ви нијесте сада теке цару на хилу, но сте ви откако је та ками наста били на хилу и цару и већлим(а) царвијема, а сада, акобогда, то тако већ бит не може и ове хиле што ви чините ми знамо и кажују ни љући. Ипак и сада доша ми је један чојак кои је био у Нијемца запчија на двије или на три хиљаде љући и каза ми је чисто за сваку работу све како сте ви били у Нијемца и што(те) чињели и радили за вас поса ваш с(ада)**) све знасмо и то већ вама тако акобогда остати не може. И ти си река: тако ти Бога ако имаш на памет војску да дижеш кажи ми. И знади ти ево ти кажујем истином: акобогда с великом помоћи Божом у здравље честитога цара с ферманом царвијем ето ме на вас са свим Арнаутлаком по Ђурђевудне на двије неђеље дана и ће гођ кога имаш кажи му и сигура се коли(к)о мож, а ја сам на тебе самога не идем како . . . И да си здраво.

*) Све је писала друга рука, а митрополит је својом руком и другим мастилом написао само иницијале свога имена и презимена, како се он обично и потписивао (упор. Александров, стр. 50).

При дну друге стране документа налази се једна забиљешка, писана свакако руком гувернадуровом, која се у цјелости не може прочитати (вјероватно да је њен наставак био на другом листу овога писма, који је данас отсјечен), а гласи:

„Мојсеј Путник митрополит. . . вс(је)х Сербов под покровителств(ом) Ђесаро кралевскога в(еличества) есселен. . . (вели)комученика Стефана ка...лер.“

*) Печат је велик и овалан, са доста читким турским текстом.

**) Текст је овдје распао.

(На полеђини се налази остатак отиснутог печата у црвеном воску и ова адреса:)

Да се преда гувернадуру Јоанну Радонићу у Царну Гору
у Његуше

6) *Махмут-паша Бушатлија попу Милу*

1785 (?)

(М. п.)*

От мене Махмут паше сердару попу Милу да имате се скупит седам кнежевина пак да им прочатиш ову книгу: до сада ве фалио Етем ага, а сад сам сам видио и ако ми нећете измет учинити ви нијесте добри луђи него све хаини. Које село ће ми донијети главу паштровску он је мој, које ли неће он није мој него је хаин — учинио се Млечићом. Ако нећете учињет како ви книга пише мои нијесте, него када ћу удрит Паштровићу тада ћу и вама и учи(ни?)те се хазар да знате и за овом книгом послат ви већ нећу ни книгу ни чека и овако разумите.

(На полеђини је ова адреса:)

Да се има предат книга попу Милу сердару скоро.

7) *Митрополит Петар гувернадуру Радовићу*

3 (?) октобра 1785

Милостиви Г(оспо)д(а)р мој
Иван Радонић.

Како у газете, тако и у партукуљарна писма имао сам велику несрећју читат и разумјет злополучије, разур и погибију нашу, која, како чујем, била је од злобе, несогласија и издаје, а може бит и од проклетога лакокомства (sic! — омашка мјесто *лакомства* — Р. Д.), која прождире закон, вјеру, волност и слободу, чест и славу, отечество, родитеље, браћу и ђецу, најпослије и онога кои га жели. С таквијем Богу и природи челољеческој мерскијем и противни, м начином добит и продат себе и сву браћу и род у непријателске руке како Јуда Спаситеља на пропетије уподобили су се њему дјелом, кои награжденије от праведнога суда Божија равно с ним да приме. Ах, колико су ови гласови мене страшни и горестни били и колико су жестоке ударце у моје срдце како јадовита стријела ране учинили, истину вам реће (sic! - омашка мјесто *рећи* - Р. Д.), не мање него вамо (sic! — омашка мјесто *вама* — Р. Д.) оно ужасно вријеме, које ви није друго донесио него смерт пред очима и погibel обшту; барем знате како је било и тко је погинуо. Може ве тјешит и то што сте се поносили храбро и чинили све колико је ваше силе било; неће ве бит стид ни савјест обличават (?), а сувише благодарит Бога да сте остали живи, чему се ја радујем од свега срдца. — Чудим се да ми не

*) Печат је исти као на документу број 5.

пишете ништа у таква опстојателства, да можемо предузет своје мјере и бит заједно. Ако је тамо све пропало и нема никакве надежде да се још за мало времена може ткогођ уздржат докле једа би Бог устроји и боље, ано да барем не просипамо се на све стране, него штогођ паметније да учинимо биће љевше и боље. Разсудите и то, да ја не бих стоја без причине оволико вријеме, али таква су обстојателства, није горе да се нађемо при случају. Будите увјерени нећу радит за себе и за своје особите после, нити сам до сад. Она ствар што сте ми у Тријесће дали сигура је .

В прочем остајем герлећи вас и препоручујући благодати и промислу Божију, кои јесам и бићу свијем сердцем за вазда с истинним к вам почитенијем.

У Бјелоросии

октобра

3. (?) 1785.

Покорни слуга П. Петрович

Молим поздравите свакога кои за мене пита и пиштите ми о свему чрез Тријесће на вашу тетку али Паликућју.

Поздравље ве Никола, кои жали нашу несрећу.

(На полеђини се види остатак печата у црвеном воску и ова адреса:)

Пресвијетлџме и превосходителноме Г(оспо)д(и)ну Губернатору Иоанну Радоничу вручит

у Черну Гору

8) Губернадур Радоњић и сердар Бурашковић Мојсију
Пламенцу и Николи Рајовићу

20 новембра 1785

Свијетлом Г(оспо)д(и)ну Губернадuru Мојсеју Пламенцу (и) капетану Николи Рајовићу м(или) д(раги) п(оздрав).

По сих знате како смо вас тамо справили г(оспо)д(и)ну превосходителному Неранчићу за после које знате и да хитате док је на вријеме. Но у толико нађоше се неки злосрећници које (је) подмитно паша скадарски и измутише земљу, кад ви у толико не би (sic! — Р. Д.) и диже се паша са свом силџм, но иако прође преко нас ма, фала Богу, није не сатро иако ли је било муке. А ми кад виђосмо међу нашијема мутњу и неслогу размислисмо и дасмо му неке трице и неколико поклона еда би не оставио док се међу се сложимџ. Како не оставио толико Катунска Нахија одржа се добро, јер имаше помоћ от Примораца, ема, фала Богу, сад се сви находимо у бољему бићу (и) изгледивамо вас отуда сваки час кад ћете с пријатељем к нама доћи, но вас још не би, те ни је то најтеже чекат. Но г(оспо)д(и)не и брате поздравите г(осподи)на једног и другог и реците, ако што мисле добро какво за отачаство нека хитају на вријеме, ако ли не хоте нека ни кажу на вријеме да се мучимо како узможемо, зашто већ није стојања, а писали бисмо и нима, но имају писама нашијех и спријед код себе

доста, како знате. А тамо је и г(оспо)д(и)н вла(ди)ка, те гледате и ш ним, ако ви се свиди, те говорите г(оспо)д(и)ну ако мисли нек се брзо потежи, јер ћемо га чекат како зэбао сунца, но да не чекамо на празно кај досле. Ако ве ово песмо застане у путу те не бисте били ш нима, а ви вратите се умах к нима и нека одлуче убрзо што има бити, пак како гођ буде: или ш ним или без њега да сте ускоро на ове стране. И поздравите од наше стране оба господара и да изгледујемо ни хову помоћ, што би била нима слава за увијек (sic! — Р. Д.). И Бог вас веселио и у здрављу подержао.

На Цетињу 20 новембра 1785
код развалних

Ваша браћа
Јоан Радонић врховни
губернатор
сердар Никола Ђурашковић*)

9) *Цафер паша Ченгић гувернадур у Радоњићу*
13 фебруара 1786 (?)

(М. п.)**)

От мене Чафер паше Ченгића поздрав мому досту Јовану гу-
ве(р)надур у (пврх текста другом руком и мастилом додато: „от све
Церне Горе“ — Р. Д.) у Његушу. И нека да знаш како ми дође ваше
писмо и разумљесмо што нам пишете за кнугу (sic! — треба *књигу* —
Р. Д.) везируву и за Ибрахим пашину. Све ми ево дође и све разу-
мјесмо што пишете и у они сахат кнуге дођоше хоци сам везиру
оправио и како виђех ваш гајрет и ваше чојество мило ми бэ (sic!
- треба *би* - Р. Д.) и за вашу муку писали см(о) честитому цару, како
вам је зулум учинио без царава фермана и без његове заповједи и по-
том : како нам честити цар даде ферман да се његова глава посијече и
његову брату Ахмет паши. И нека да знаш како честити цар учини
таин Авди пашу и сву Уруменлију и босанскога везира и сву Босну
и добро знај досту није саде како је до сад било, већ је ово честити
својом руком руком (sic!) писао хатимајун да се Махму(т) паши гла-
ва посијече и његову брату Ахмет паши, акобогда, и нека да знаш
као је мене честити цар учинио на њега тани пред свом Босном. И
што ми пишеш да ти пишем кад ћу тамо с вој(с)ком бих и до сад дигао
во(ј)ску, али ми се десило весеље: женим сна. Почто ово весеље учи-
ним јево ме с Божиом помоћи и с царевом заповиједи новога мјесеца
првије дана са свом з Босном с Божјом помочи на Гацко, а пошто дође-
мо на Гацко и пошто дођемо на Гацко (sic!) упут ћу ти послати
Ислам агу су л. м. (30—40?) агах (?; била је друга ријеч, можда „сту-
бова“ (?), па је преко ње написана, другом руком и другим мастилом,
мислим, ријеч *агах* - Р. Д.) и по(с)лаћу ти хабер при(је?) њега да га

*) Цијело писмо писала је једна рука, па и оба потписа. На полеђини је другом руком записана ова биљешка: „1785. ноје(бр)а 20, писмо из Црне Горе от г. губернатора верховнаго Јована Радонића и сердара г. Николе Ђурашковића за два Зорића да бн што скорије дошли и извјеститје како је паша скадарски на Црну Гору долазио с војском“.

**) Овални печат са турским текстом.

сретеш ће буде мунасиф и да вас видим како ћете бити на гајрету честитому цару и на помоћи и да се сви Богу молимо да нас Бог освети от тога душманина и нашега и вашег. И почто тамо Ислам ага дође и почто се договорите да не хмалимо (?) него да ударимо на тога душманина и нашега и вашег с помоћи Божјом и да му га распашемо и да га т(р)аг не остане. И да сте сви здраво у честитога цара здр(а)лу Отмановића. *И не размишљај и Божа ти вјера ово је све учинио цар и краљеви заради тебе.**)

И послао сам везиру книгу за вас (преко ријечи за другим мастилом и другом руком написано је твоју — Р. Д.). Како ми дође от везира книга послаћу ти хабе(р) упут и бурумтју чини ми се и дар.*)

Мјесеца ферфара 1̄. 7̄. (13) дан.

На полеђини, поред остатака отисака печата у дрвеном воску, налази се ова адреса:

Да се преда ова книга у Ње(гу)ши гувернадуру Јоку Спасовичу у ча(с)не јего руце

---

10) Филип Вукасовић и капетан Пернет никшићким главарима
април—јуни 1788

(М. п.)*

(М. п.)*

Од нас Филипа Вукасовића и Николе Бернета, кавалијера и послаников Цесарског Величества господи главаром од преославног хришћанскога пука никшићкога мили и д(раги) п(оздрав).

А како ми вашу вриједну книгу разумишмо и видимо да себи и вашијем послиднијем добро хођете и тако налазим у души мојој да ви авизам, да за ваше добро сами ви гледате првље но ми догемо град уграбити, а то прво право је да ви кои сте од них муку терпели да и оно што Турци имаду уграбите, а на други крај да ви сву славу и поштеније имали будете, да не будед Черногорци али Бердиани фалили се да су они ваш град вама пред очима (о)тели.

Ви ћете бити помиловани и све што сами полак правце иск(а)ли будете добит ћете, а божја ви права и чиста вјера све што ви пишем јест чисто и здраво. Ја моју душу и главу подлажем, да како једном цесарски барјак на ваш град вержемо нигда веће упуштани бити нећете, но ви обећавам сваку слобод и живленије у вапем имитку и куд год се окренете, онизижем пако кои се најбоље понесу и у град улизину (sic!) дар и грамате племените.

Ово ви буди добро на мисли, а Бог у помоћ, а када вас авизам скочите на ноге како и наши стари, а знајте добро да сам и ја од старине Херцеговац, те ви хоћу добро како и мени и Бог вас весели(о).

---

*) Подвучене ријечи додате су другом руком и другим мастилом!

*) На печатима нема никаквих натписа, већ само разни хералдички знаци.

(На полеђини, пјеред отиска печата у црвеном воску, ова је адреса:)

Благородној господи главаром никшићкијем и свијем осталијем хри(с)тианом у и околo Никшића на отвoреније.

11) Тестаменат гувернадура Јована Радоњића
4 јануара 1802

Слава Г(оспо)ду Б(о)гу, амин. 1802 ђенара 4 у Ранћевиће
Чиним ово писмо својеручно ја Јован Радоњић чујући се у животу твердо слабу, а у памети фала Б(о)гу здравој.

Перво препоручујем моју душу Г(оспо)ду Б(о)гу и пресветој и премилостивој мајки Богородици и свијема светитељима Божијема угодноцима.

Пак чиним ови тастаменат мојој ђеци. Перво што имају мои четири сина млађи: Перо, и Ђури, и Филип и Марко на Тријешће у Г(осподи)на Куртовића хиљаду цекинах у муниду то је њих самијех четворице, а Вуко и Нико њих су дио узели. А ако би рекли: одкуда је малијема више, није нo свакојему једнако, но сам узео у Куртовића добит за годину добит (sic!), пак сам с том добићу напунио хиљаду цекинах и погодио сам се с Г(осподи)ном Куртовићем да даје на годину по девет на сто — то чини на годину деведесет цекинах. И ове 90 цекинах на годину остаљам на Божи аманат Г(осподи)ну Вукоти Миаиловићу у Котор да од њих држи Ђура и Филипа и Марка на школу и да пенжа што се мање може, а што би аванцавало да даје мојој жени да се пенжа у кућу. И остаљам Ђуру сахате о(д) злата а Филипу ове друге, а Марку шкатулу о(д) злата и перстен мали, а остаљам Перу зашто нема школе нож и малу пушку и вељу, да му их у дио не мећу. А пишем за дио мој и поко(ј)нега Андрије — то сам похарчио у покупке и харач у кућу и подмирио неке дугове, још имам о(д) тога двије стотине цекинах у Шортана и сто цекинах у Мергуда, како и них шкрити пишу. А дужан сам Г(осподи)ну В(ла)д(и)ци Петру сто цекинах — за то му сто цекинах остаљам шкатулу о(д) злата која је у истога Г(осподи)на Вл(а)д(и)ке, ако ваља и више да је просто. И остаља(м) му на дар коња и препоручујем мој дом и моју ђецу на тешки Б(о)жи аманат и њему и свакоме брату Черногорцу.

А Г(осподи)н Вл(а)д(и)ка кад би давао медаље те су из Русије, зна се да је и моја била, да ми је да ђеци и ту медаљу и панаћију подијелити не могу наоко да их удијене пак исплати Вуко или Нико. Остаљам старцу Теодосију шубу зелену. А дужан сам одамна и од јесенас С(ве)тој Госпођи цекинах тридесет шест; дужан сам Г(осподи)ну попу Проро(ко?)вићу д(е)ведесет и седам цекинах, а Г(осподи)ну Марићевићу двадесет верх печатах, Јовановићу цекинах пет верх медаље и дужан сам Иљу Попову (и?) Јову Радову у Копито шест цекинах верх корета. За све ове дугове остаљам оно из Мергуда и оно из Шортана: остаљам жени сто цекинах, а остаљам ђевојкама по четридест цеки-

нах да се око њих што направи, а они(х) двадест што остају у Шоф-тана њих остајам за душу моју и моје гос(по)ђе тетке у Све(то)га Луке у град, 2 цекина и икону с њетовима от злата коа је у сандук у Рيسان на Бању, 2 цекина на Савину и н(а) Топлу, под Ластву 2 цекина под Махине 2 цекина, на Стањевиће д цекина 4 це. (sic!), у Острог 2 цекина и књигу Службе Сербскијех Светитељах, у Светога Стефана 2 цекина, у Свете Госпође два саландара, 4 цекина, а (j) ошт кад би што могли моја жена и мои синови да им је препоручено. Ако би се мои синови подијелили, што се за ускоро не уздам, остајам им на аманат да се људки подијеле и право, а матери с ким гође би пошла да јо(ј) дају наш дио од Грудике и лучњак на зграде и оно баштине и интраде, но додолен докле је жива, а по смрти да дијеле, а докле је жива да (j)о(j) се нема у то ниједан пачат. И Вуко нека узме у своју скрињу мохур земаљскиј и мој вељи те су у град у сандук и моје патенте и грамату ћесарску и књиге од фале. Препоручујем мојој браћи и свакоме моме приатељу мој дом и моју ђецу, а ко је мене што дужан све је записато у либро.

Јова(н) Радоњић својеручно

(Тестаменат је написан на првој и трећој страни. На другој страни налази се у два реда усправно написана ова биљешка, за коју сам утврдио да је писана руком митрополита Петра I: „Проглашеније Народу Черногорском у пазар пред Котор“, а на четвртој страни је овај додатак уз тестаменат:)

М(јесе)ца маија 2 у Раићевиће.

Како ме дозва Г(осподи)н Гувернадур мене ниже подписатога и моли ме да припишем у исти тестаменат што бјеше заборавио: што имају у тевтаре дуговах кои би се чојек наша да се закуне да га имају вјероват. Сувише остајам Ђуру и Филипу и Марку седам пошодах сребернијех и игле веље да им Вукота направи оружије. И писах ја сардар Јово Петровић по ријечи и наредби Г(оспо)д(и)на Гувернадур Јована.

12) Претсједник Централне комисије гувернадуре Радоњићу
21 јануара 1814

Број 15

Провизорна Влада

двију удружених провинција Црне Горе и Боке Которске

Котор, 21 јануара 1814

Претсједник Централне комисије

Господину Гувернадуре Црне Горе и носиоцу царског руског ордења свете Ане

Луки Радоњићу

Основним декретом од 19 текућег мјесеца, издатим од ове Провизорне Владе, били сте изабрани и именовани за посланика административно-политичке власти овога града и двију провинција.

Дајући Вам на знање ту Владино одлуку, ова Комисија је увјерена да ће Ваше способности учинити корисних услуга, које су потребне Вашој отаџбини у тој веома важној дужности која Вам је повјерена.

Примите, Господине, изразе мог нарочитог поштовања и уважавања.

М(итрополит) Петар Петровић
Лиопопили, секретар

(На полеђини печат града Котора и ова адреса:)

Пресвијетлом Господину Гувернадору Црне Горе и носиоцу царског руског ордена свете Ане, посланику амминистративно-политичке власти

Службено

У Котору

13) Претсједник Централне комисије гувернадору Радоњићу
21 јануара 1814

Број 15

Провизорна Влада

двју удружених провинција Црне Горе и Боке Которске

Котор, 21 јануара 1814

Претсједник Централне комисије

Господину Гувернадору Црне Горе и носиоцу царског руског ордена свете Ане

Луки Радоњићу

Основним декретом од 19 текућег мјесеца, издатом од ове Провизорне Владе, Ви сте били изабрани и именовани вишим официром за наоружање овога града и двју провинција.

Ваши колеге у тој грани управе су господин капетан Винценцо Ловренчевић и гроф Тодор Изелић.

Ваше дужности су, Господо, широке и важне: дужни сте управљати свима државним радионицама, оправљати утврђења, чувати артиљерију, ратну муницију, државне магацине, градска врата, тврђаву итд.

Без вашег наређења није дозвољено ниједном чиновнику располагати било каквим предметом који припада поменутој врсти, те ће према томе морати уредити рачуноводство за државни прах, пушчани и топовски, којим ћете ви располагати према потреби.

Када буде потреба вршити какве трошкове за вашу установу, Ваша господства ће се извољети обратити званичним писмом и требовањем административно-политичком чиновнику, који ће без одлагања узети у разматрање ваша тражења.

Да би се затим могла довести у ред и та грана државне администратије и затим поступати са што је више могуће добрим редом,

ставља се у дужност вашој љубазној марљивости, да нам се достави тачан инвентар количине државног праха, који се налази под вашом руком, број топова и државних пушака, са означењем мјеста одговарајућих складишта и са свим упозорењима, које ваша врлина нађе за потребна.

Пошто ови послови не могу трпјети никаква одлагања, то молимо Ваша Господства да се одмах заузмете тим тако важним предметима, како би могли бити сасвим завршени у року од десет дана, јер је то вријеме одређено за извршење рада. Разумије се, да ви можете послати све оне, које сматрате потребне за добру службу ваше администрације.

Ова Комисија вјерује, да ће Ваша марљивост, одушевљена важношћу државних интереса, употребити највећу активност да помогнете оној ствари, која ствара једну добру владу, те Вам у нади тога потврђујем своје нарочито поштовање и уважавање.

М(итрополит) Петар Петровић
Линопипли, секретар

(На полеђини, поред печата града Котора, ова адреса:)

Пресвијетлом Господину Гувернадору Црне Горе и носиоцу царског руског ордена свете Ане, вишем официру за наоружање
Службено у Котору

14) Петар I и главари гувернадурџ и његушким главарима
8 септембра 1821

От нас свијех главарах од Катунске Нахије

Превосходителному Господину Гувернадору и благородним господом главаром и старјешинам и свијема Његушима поздрав

Браћо наша, писали смо ви да дођете до Цетиња да се станемо и разговоримо за Сава Ђурова покојнога и да чујете што сок говори.

А сада ви пишемо, браћо, ако ви је мило поштење све Катунске Нахије да дођете сјутра, Г(оспо)дин Губернатор су неколико главарах, да се договоримо што ћемо за Ријечку Нахију и за зло које је било међу Цеклињанима и Баицама и Конаком и које ће зло бити унаприједа. И за остале работе што имамо проз Катунску Нахију да се разговоримо док је на вријеме, и за Пипере да видимо што ћемо, којима је дошло да сасвијем пропану од Тураках водећи (и)х Илија Пилетић. Но ако ви није мила разура земалска ходите, браћо, сјутра на Цетиње рано, именом ве Божијем заклињамо, и надамо ви се и да сте здраво. Чевјани, Бјелице, Цуце и Ђеклићи, Цетињани, сви доворно чекамо и надамо ви се.

Цетиње,
Септембра 8
1821

Стефан Лазаровић писах
по заповиједи Господаревој
а мољен от свијех
и јест велика потреба да дођете,
јер сам јуче дошао из Ријечке Нахије

15) *Јаков Стефановић* гувернадур *Радоњићу*
2 маја 1823

Превосходителни Господин
Губернатор!

Види се ако још ви не учините један мах проз Катунску Нахију да ће се поберкат вјера. Ето Г(оспо)д(а)р М(итрополит) пише војеводи Мићу и ја га као нагоним да не запре и у књигу му добро чиним разумјет, како је и истина, да стои све у вас и у њега, но ћете ову његову књигу запечатит и њему је послат. Бзим се от Цетињах да они не учине какви за њих злосретни почетак и зато кад се, ако Бог да, вратите, Г(оспо)д(а)р М(итрополит) вјерује да би добро било да дођете међу њима, јер ће се око Гњијевин Дола прије но око ичеса поклат.

Пишите што ново Бога ради, јер смо дошли у очајаније: от никуда ништа не чује се ни знамо што је ово мучање ни на чем ће изист. У толико с ваздашном стимом и уваженијем чест имам назвати се

Мајја 2-га 1823а

В(ашега) П(ревосходитељства)
Покорњејши слуга
Јаков Стефановић

(На полећини је ова адреса:)

Превосходителному Г(оспо)д(и)ну Губернатору и кавалеру
Вукалу Радоњићу
На Његуше

16) *Гувернадур и главари капетану Међикукићу*
29 августа 1818 (?)

(М. п.) *) От нас гувернадур и кавалијера Вука Радоњића и сердарах и војеводах и кнезовах и осталијех главарах и свијех Катунанах Г(оспо)дину Селман капетану Међикукићу поздрав.

Находимо се данас на искуп сва Катунска Нахија и јест међу нама наш Г(оспо)дар Влад(и)ка, кои учини међу нама слогу и међу Бердима једнако и мир и разумијемо да и ти с нама Катунанима желниш мир.

Ево и ми сви Катунани и Берђани желимо с тобом и твојом дер(жавом) мир ако хоћеш и сви из договора ти пишемо да се за годишну увјеримо и умиримо до Вељега Госпођинадне да у ови мир слободно да се састајемо и мијешамо, колико да није никаква зла међу нама било и ако би ти фалио иједан Катунанин у ову вјеру да ти ми одговоримо, толико ако би иједан твој чојек фалио Катунанину да ни ти одговориш.

*) Печат је овалан (дуг 27, а широк 23 мм), при врху је једноглави орао окренут лијево, испод њега је круна, а испод круне поље подијељено косим линијама у четири троугла, са разним хералдичким знацима.

И пошто дође ови рек и Госпођиндан опет ћемо радит о добру и миру, ако Бог да. И ову ни књигу одпиши може ли бити здраво и мирно до овога рока од твоијех људих и хоћемо ли ово овако учинити, да се нитко не бои ниткога, и чекаћемо писмо од тебе уберзо.

И да си здраво.

С(ве)штенно (sic!) Стефан Лазаровић
писах по наредби свијех
главарах

(На полеђини је ова адреса:)

Да се преда у руке Г(о)с(по)дину Селман капетану Међикукићу
у Служ

---

17) Новгородски и петроградски митрополит Серафим Његошу
26 децембра 1834

Секретно

Высокопреосвященнѣйшій Владыко,
Возлюбленнѣйшій о Господѣ Братъ и Сослужитель!

Почтеннѣйшее Вашего Высокопреосвященства отъ 8-го истекшаго Ноября писаніе коимъ извѣщая меня, что, по случаю поправленія храма въ Резиденціи Вашей, разобранъ былъ гробъ Блаженно-почившаго предка Вашего, Преосвященнѣйшаго Митрополита Петра и тѣло его, по вскрытіи гроба, найдено Вами нетлѣннымъ и что народъ, услышавъ объ ономъ событіи, началъ толпами приходитъ на поклоненіе ему, — изволите Вы просить моего совѣта, какъ Вамъ въ семъ случаѣ поступить? — имѣлъ я честь сего Декабря 11-го дня получить, на которое и поспѣшаю Вашему Высокопреосвященству отвѣтствовать, что для признанія нетлѣннаго тѣла Святыми Мощами требуется не одно нетлѣннѣ тѣла, но наипаче различныя чудодѣйствія, происходящія при нетлѣнномъ видимомъ тѣлѣ отъ невидимаго лица, коему принадлежитъ нетлѣнное тѣло, — чудодѣйствія дѣйствительныя, не теряющія своей истинны даже при строжайшемъ ихъ изслѣдованіи потому, что именно сія чудодѣйствія показываютъ намъ, что лица, коихъ тѣла сохраняются нетлѣнными, получили у Бога Царствіе благолѣпія и вѣнецъ доброты отъ руки Господни.

Почему и совѣтую (Вашему) Высокопреосвященству, чтобъ Вы оставили открытое Вами нетлѣнное тѣло въ томъ положенію въ ка(ко)мъ оно находится, до со(вер)шеннаго удостоверенія въ истиннѣ его....., и не почитая блаженно-почившаго Петра Святымъ, дозволи..... шать при (ег)о тѣлѣ панихид... .. какъ на то..... церква примѣры, именно: въ Полтавскомъ Лу..... открыто пок(оится) нетлѣнное тѣло Аванасія, бывшаго Блаженнаго Патріарха Константинопольскаго, скончавшагося здѣсь въ 1654 году на обрат-

номъ пути изъ Москвы, надъ коимъ впрочемъ совершаются только панихиды. Въ бывшемъ Бѣлогородскомъ Каѳедральномъ Соборѣ, открыто покоится нетлѣнное тѣло Курскаго и Бѣлградскаго Епископа*) Јосифа Герлеика, надъ коимъ такъ же совершаются только панихиды. Въ Черниговскомъ Боршоглѣбскомъ Монастырѣ открыто же покоится нетлѣнное тѣло Θεодосія бывшаго Черниговскаго Архіепископа, надъ коимъ подобно какъ и надъ прежними совершаются только панихиды.

Впрочемъ, честь имѣю быть съ совершеннымъ моимъ къ Вамъ почитаніемъ и братскою любовію

Вашего Высокопреосвященства
Покорнѣйшій Слуга и Богомолецъ
Серафимъ Митрополитъ Новгородскій и С. Петербургскій

ри дну друге стране:)

№ 14

„26-го“ Декабря 1834. года.
Его Высокопреосвященству
Высокопреос(вѣщ)ен(нѣ)йшему
Архіепископу Черн(огорс)кому
Петру Петров(ичу)

---

*) Ову ријеч уметнуо је митрополит својом руком. Он је написао и ријечи „Покорнѣйшій Слуга и Богомолецъ“ поврх потписа и метнуо датум („26-го“, а текст писма писала је друга рука, чистим каллиграфским писмом.